

Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur nedlagda förundersökningar samt andra frågor om offentlighet och sekretess

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i proposition 2000/01:109 Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur nedlagda förundersökningar, m.m. Regeringen föreslår bl.a. att nya bestämmelser införs i 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) innebärande att en skadelidande som är i behov av uppgifter i avslutade förundersökningar för att kunna få anspråk på skadestånd eller på bättre rätt till egendom tillgodosett skall ges möjlighet att trots sekretess få del av uppgifterna. Rätten till insyn föreslås också gälla i andra avslutade brottsutredningar enligt 23 kap. rättegångsbalken och i avslutade utredningar enligt 31 § lagen (1967:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Möjligheten att få del av uppgifter skall gälla även för den som övertagit den skadelidandes rätt. Vidare föreslås en ändring i rättegångsbalken, som innebär att den underrättelse om att ett beslag kan komma att hävas, som skall sändas till den person som gjort anspråk på beslagtagen egendom, också skall innehålla uppgift om hos vem beslaget gjorts. Möjligheten till undantag från sekretessen i detta fall föreslås framgå av sekretesslagen. Slutligen föreslås en ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189) som innebär att om det uppstår ett överskott vid uppbörd av böter skall överskottet betalas tillbaka till den bötfällda bara om det uppgår till minst 50 kr. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2001. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

I betänkandet behandlar utskottet också motioner från den allmänna motionstiden 2000 som gäller offentlighet och sekretess. Utskottet avstyrker samtliga motioner. I ärendet finns en reservation (v, mp) och ett särskilt yttrande (fp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden	6
Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur avslutade förundersökningar m.m., underrättelser enligt 27 kap. 8 § rättegångsbalken, m.m.	6
Motioner från den allmänna motionstiden.....	11
Skydd för poliser i offentliga register	11
Samarbete mellan myndigheter	14
Obduktionsprotokoll.....	18
Forskare	20
Offentlighetsprincipen och EU	25
Ambassadrappporter om mänskliga rättigheter	29
Skatteregister	30
Sekretesslagen	32
Reservation.....	35
Forskare (punkt 5)	35
Särskilt yttrande.....	36
<u>Bilaga 1</u>	
Förteckning över behandlade förslag.....	37
Propositionen.....	37
Motioner från allmänna motionstiden.....	37
<u>Bilaga 2</u>	
Regeringens lagförslag	39
Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	39
Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.....	42
Förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189).....	43

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur nedlagda förundersökningar, m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189).

2. Skydd för poliser i offentliga register

Riksdagen avslår motion 2000/01:K316.

3. Samarbete mellan myndigheter

Riksdagen avslår motion 2000/01:Ju929 yrkande 6.

4. Obduktionsprotokoll

Riksdagen avslår motion 2000/01:K216.

5. Forskare

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K251 och 2000/01:K291 yrkandena 2–6.

Reservation (v, mp)

6. Offentlighetsprincipen och EU

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K306 yrkande 2 och 2000/01:K341 yrkande 8.

7. Ambassadrapporter om mänskliga rättigheter

Riksdagen avslår motion 2000/01:K307.

8. Skatteregister

Riksdagen avslår motion 2000/01:K394.

9. Sekretesslagen

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K397 yrkande 15 och 2000/01:K341 yrkande 6.

Stockholm den 15 maj 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Björn von der Esch (kd), Per Lager (mp), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Per-Samuel Nisser (m), Peter Pedersen (v), Sven Bergström (c) och Margareta Nachmanson (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2000/01:109 Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur nedlagda förundersökningar, m.m. föreslår regeringen att riksdagen antar de förslag till ändringar i sekretesslagen (1980:100), i rättegångsbalken samt i bötesverkställighetslagen (1979:189) som lagts fram i propositionen. Regeringens förslag återges i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*. Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Under den allmänna motionstiden 2000 väcktes ett antal motioner som gäller offentlighet och sekretess. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur avslutade förundersökningar m.m., underrättelser enligt 27 kap. 8 § rättegångsbalken, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar.

Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur avslutade förundersökningar m.m

Gällande bestämmelser

I 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100) finns regler om sekretess i förundersökning m.m. till skydd för enskilda intressen. Enligt paragrafen gäller sekretess – om inte annat följer av 9 kap. 18 § – för uppgifter om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden i ett antal myndigheters olika verksamheter som har anknytning till brottsutredningar av olika slag. Sålunda gäller sekretess i bl.a. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, i angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, i angelägenhet som avser registerkontroll och särskild personutredning enligt säkerhetsskyddslagen samt i åklagarmyndighets, polismyndighets, skattemyndighets, Statens kriminaltekniska laboratoriums, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott.

Våren 1999 genomfördes genomgripande förändringar i lagstiftningen rörande polisens register. I samband med dessa ändringar ändrades också bestämmelsen i 9 kap. 17 § sekretesslagen. Ändringen innebar att skaderekvisitet i paragrafens första stycke ändrades från ett s.k. rakt till ett s.k. omvänt skaderekvisit. Vid rakt skaderekvisit gäller sekretess endast om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid ett omvänt skaderekvisit gäller sekretess om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att utlämnandet vållar skada eller men för den enskilde, dvs. presumption råder för sekretess.

I 9 kap. 18 § sekretesslagen finns vissa väsentliga undantag från sekretessen enligt 9 kap. 17 §. Enligt 9 kap. 18 § första stycket 1 gäller sekretessen inte åklagarens beslut huruvida åtal skall väckas, beslut om att förundersökning inte skall inledas samt beslut om att förundersökning skall läggas ned. Enligt punkt 2 är handläggningen i ärenden om strafföreläggande eller föreläggande om ordningsbot inte underkastade sekretess, och enligt punkt 3 gäller det-

samma, uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § andra stycket polislagen.

Vilka uppgifter om den misstänkte som blir offentliga när beslut fattas om att en förundersökning skall läggas ned eller om att åtal inte skall väckas m.m. skiftar till följd av olika datasystem och rutiner. I vissa fall anges den misstänktes fullständiga identitet i beslutet och i andra fall endast den misstänktes namn. Det förekommer också brottsutredningar där inga uppgifter alls lämnas om den misstänkte. De uppgifter som en skadelidande kan få tillgång till om den misstänkte genom att ta del av beslut enligt 9 kap. 18 § första stycket 1 sekretesslagen varierar således.

Propositionen

Det har enligt regeringen kunnat konstateras att ändringen i 9 kap. 17 § sekretesslagen har medfört försämrade möjligheter för skadelidande att ta del av uppgifter i förundersökningar som de kan ha behov av för att kunna ta till vara sin rätt. Enligt Sveriges försäkringsförbund har lagändringen bl.a. fått till följd att enskildas intresse av en effektiv och rationell skadereglering allvarigt försvåras. Bland annat har det skapats stora svårigheter för försäkringsbolagen att i många fall ta ställning i ersättningsfrågan. Den uppkomna situationen är enligt regeringens mening oacceptabel för den enskildes vidkommande. Enligt regeringens bedömning är den situation som uppkommit av akut karaktär. Regeringen finner det motiverat att nu föreslå en begränsad reform för att utvidga skadelidandes rätt till insyn i förundersökningsförandet m.m. i vissa avseenden.

Enligt regeringen finns ett behov av att förbättra skadelidandes möjligheter att ta del av uppgifter ur brottsutredningar för att kunna ta till vara sin rätt till skadestånd m.m. Enligt regeringen bör begreppet skadelidande användas. Begreppet omfattar alla dem som tillfogats skada oavsett om detta har skett på grund av brott, i samband med brott eller utan att brottslig gärning föreligger. Då det skulle medföra betydande praktiska och lagtekniska svårigheter att, inom ramen för detta lagstiftningsprojekt, låta en förbättrad rätt till insyn omfatta även pågående förundersökningar begränsas regeringens förslag till att avse endast rätt till insyn i avslutade förundersökningar.

Skadelidande kan ha behov av att få ut uppgifter även ur andra brottsutredningar än förundersökningar. Regeringen anser att även s.k. förutredningar, primärutredningar enligt 23 kap. 3 § tredje stycket och förenklade utredningar enligt 23 kap. 22 § rättegångsbalken bör omfattas av förslaget. Förutläggningarna för insyn i dessa fall bör vara att utredningen avslutats på annat sätt än med beslut att väcka åtal, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot.

Under vissa förutsättningar får en utredning rörande brott inledas enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare när någon kan misstänkas för att före femton års ålder ha begått brott. Även den som är under femton år är skadeståndsrättsligt ansvarig för person- eller sakskada som han eller hon vållat. En skadelidande kan således ha samma

behov av att få del av uppgifter ur en avslutad brottsutredning enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som ur en brottsutredning enligt rättegångsbalken. Regeringen anser att den som lidit skada skall få möjlighet att ta del av uppgifterna också ur en sådan utredning när den avslutats.

Den som övertagit ett anspråk på skadestånd m.m. torde, enligt regeringen, ha ett lika tungt vägande intresse som den som lidit skadan av att få del av uppgifter ur en brottsutredning för att kunna ta till vara sin rätt. Regeringen anser därför att även den som övertagit den skadelidandes rätt skall ges möjlighet till insyn i brottsutredningen.

Brottsutredningar innehåller inte sällan integritetskänsliga uppgifter och andra uppgifter vars röjande kan orsaka skada eller men för både allmänna och enskilda intressen. Enligt regeringens mening är det mot den bakgrunden inte rimligt att införa en generell rätt till insyn för skadelidande i förundersökningen. I stället bör det ställas krav på att den skadelidande verkligen är i behov av de efterfrågade uppgifterna samtidigt som hänsyn tas till eventuella motstående intressen. Den situation där det i första hand bör finnas en rätt för en skadelidande att få del av uppgifterna är, enligt regeringen, när han eller hon är i behov av dem för att kunna få ett anspråk på ersättning för skada, som uppkommit vid den i förundersökningen eller i annan brottsutredning utredda händelsen, tillgodosett. Exempelvis kan en skadelidande ha behov av att få veta vem som vållat en skada för att kunna vända sig till denne med sitt anspråk, antingen direkt eller via domstol. Är den skadelidandes försäkringsbolag inblandat är utbetalningen av försäkringsersättningen inte sällan beroende av att bolaget får tillgång till vissa upplysningar ur förundersökningen. En skadelidande kan också ha behov av att få ut uppgifter för att kunna göra gällande bättre rätt till viss egendom. Sådana omständigheter bör enligt regeringen leda till att uppgifterna kan lämnas ut. Regeringen föreslår därför att rätt till insyn skall föreligga när den skadelidande behöver uppgifterna för att få ett anspråk på skadestånd eller på bättre rätt till viss egendom tillgodosett.

Den omständigheten att en skadelidande har ett berättigat behov av efterfrågade uppgifter bör dock inte alltid medföra att uppgifterna får lämnas ut. En avvägning bör, enligt regeringen, ske mellan den skadelidandes behov av uppgifterna och motstående intressen av att uppgifterna inte röjs.

Uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden av det slag som nu diskuteras skyddas av sekretessen i 9 kap. 17 § sekretesslagen. När en skadelidande har ett berättigat behov av uppgifter i en avslutad utredning bör han eller hon kunna få del av uppgifterna utan hinder av sekretess. För att inte allvarligt skada enskilda intressen anser regeringen att uppgifterna dock inte bör lämnas ut när det bedöms vara av synnerlig vikt för den som uppgifterna rör, eller dennes närstående, att de inte röjs.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag.

Underrättelser enligt 27 kap. 8 § rättegångsbalken

Gällande bestämmelser

Enligt 27 kap. 8 § rättegångsbalken skall ett beslag av sådan egendom som någon framställt anspråk på inte hävas förrän tre veckor efter det att den som framställt anspråket underrättats om att så kommer att ske. Därigenom har den som framställt anspråket getts en möjlighet att själv väcka talan om bättre rätt till egendomen, innan den lämnas tillbaka till den hos vilken beslaget skedde. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1999. Syftet med att införa underrättelseskyldigheten var att stärka målsägandens rätt och ge denne ökade praktiska möjligheter att få sin rätt prövad.

Propositionen

Det omvända skaderekvisitet i 9 kap. 17 § sekretesslagen har medfört att en målsägande som vill framställa anspråk på ett föremål som tagits i beslag i vissa fall har nekats att få information om identiteten på den hos vilken beslaget gjorts. Därmed har målsäganden inte kunnat ta till vara sin rätt på det sätt som var avsikten med underrättelseskyldigheten.

Regeringens förslag ger en skadelidande möjlighet till insyn i avslutade förundersökningar. Med stöd av detta förslag skulle skadelidande, i de fall beslaget hävs i anledning av att förundersökningen läggs ned eller beslut fattas om att åtal inte skall väckas, kunna få upplysning om hos vem beslaget gjorts. En mer praktisk och ändamålsenlig lösning för dessa fall synes enligt regeringens mening emellertid vara att bestämmelsen om underrättelseskyldighet i 27 kap. 8 § rättegångsbalken kompletteras på så vis att det i bestämmelsen anges att underrättelsen skall innehålla uppgift om hos vem beslaget har gjorts. Enligt 1 kap. 2 § sekretesslagen får uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag inte röjas för enskild i annat fall än som anges i sekretesslagen eller i lag eller förordning till vilken sekretesslagen hänvisar. Kompletteringen i 27 kap. 8 § rättegångsbalken kräver därför en hänvisning i sekretesslagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag.

En särskild reglering av möjligheten att lämna ut uppgifter till enskilda rörande trafikolyckor

Gällande bestämmelser

I 2 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276) anges att en trafikant som med eller utan skuld haft del i en trafikolycka skall stanna kvar på platsen. På begäran av någon annan som haft del i olyckan eller vars egendom skadats vid olyckan skall trafikanten uppge namn och adress samt lämna upplysningar om händelsen. Om egendom har skadats och ingen är närvarande som kan ta

emot uppgifter och upplysningar skall trafikanten snarast möjligt underrätta den som lidit skada eller polis. Har någon person skadats och är skadan inte obetydlig skall trafikanten snarast möjligt underrätta polis.

Propositionen

När en trafikant i enlighet med regleringen underrättar polisen om att han haft del i en trafikolycka där egendom eller person skadats anses de lämnade uppgifterna normalt vara skyddade enligt 9 kap. 17 § sekretesslagen. De lämnas därför inte ut till den skadelidande, vilket av många har uppfattats som orimligt. Regeringen delar den uppfattningen. En trafikants upplysning till polisen om att han orsakat en skada leder inte alltid till att en brottsutredning enligt 23 kap. rättegångsbalken görs. För denna situation krävs enligt regeringen en annan lösning än den tidigare föreslagna för att den skadelidande skall få möjlighet att tillvarata sin rätt.

Regeringen föreslår att utan hinder av sekretessen i 9 kap. 17 § sekretesslagen skall polisen på begäran av enskild som lidit person- eller sakskada vid en trafikolycka få lämna uppgift om identiteten hos en trafikant som haft del i olyckan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag.

Bötesverkställighetslagen (1979:189)

Gällande bestämmelser

Enligt 1 § bötesverkställighetslagen (1979:189) skall bötesstraff verkställas genom uppbörd eller indrivning. Rikspolisstyrelsen är central uppbördsmyndighet. Enligt 5 § skall överskott vid uppbörd återbetalas såvida överskottet inte avräknas mot andra böter. Återbetalning skall ske oavsett beloppets storlek. Överskott vid inbetalningar av böter kan uppstå av flera skäl. Ett av de vanligaste fallen är att överskott uppstått när utländsk valuta växlats till svenska kronor.

Propositionen

Återbetalning av böter är förenat med kostnader för Rikspolisstyrelsen. Genomsnittlig kostnad per återbetalningsärende enligt nuvarande rutiner är 90 kr inom landet och 110 kr till utlandet. Kostnaden för återbetalning är således inte helt obetydlig. Mot den bakgrunden framstår det enligt regeringens mening som rimligt att ha en nedre gräns för när återbetalning inte behöver ske. Gränsen bör sättas så att kostnaden för återbetalningen står i rimlig proportion till det belopp som skall betalas tillbaka. Liknande bestämmelser finns på flera ställen i skattelagstiftningen, exempelvis i 5 kap. 6 § lagen (1984:151) om punktskatter och prisregleringsavgifter. Enligt den bestämmelsen skall återbetalning ske endast om beloppet uppgår till minst 50 kr. Regeringen

föreslår att återbetalning av överskott på bötesbelopp skall ske endast om överskottet uppgår till minst 50 kr.

Med hänsyn till de låga belopp det här är fråga om finner regeringen det inte motiverat att införa en särskild regel om att överskott som orsakats av fel i myndighets handläggning skall betalas tillbaka även om beloppet är lägre än 50 kr, något som skulle förutsätta en särskild klagomöjlighet. Regeringen föreslår därför att återbetalning inte heller skall behöva ske i sådana fall.

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår att återbetalning av överskott på bötesbelopp endast skall ske om överskottet uppgår till minst 50 kr.

Om uppbörd inte har lett till full betalning skall böterna enligt 6 § bötesverkställighetslagen (1979:189) lämnas till indrivning. Regeringen får enligt paragrafen föreskriva att indrivning inte behöver begäras för ett ringa belopp. Av 25 § bötesverkställighetsförordningen (1979:197) framgår att indrivning inte behöver begäras för en fordran som understiger 100 kr om indrivning inte krävs från allmän synpunkt. En reglering, liknande den av regeringen föreslagna, som är till den bötfulldes fördel finns således. Med hänsyn härtill samt till att utskottet delar regeringens bedömning tillstyrker utskottet den föreslagna ändringen i bötesverkställighetslagen.

Motioner från den allmänna motionstiden

Skydd för poliser i offentliga register

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionen om ändring i sekretesslagen för att skydda poliser i offentliga register.

Motionen

I motion 2000/01:K316 av Maud Ekendahl (m) hemställs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att skydda poliser i offentliga register. Uppgifter i passregister och i många andra register är offentliga. I dessa offentliga register kan medborgare hämta uppgifter såsom foto, namnteckning och andra uppgifter om en enskild person. Uppgifterna kan användas i brottsligt syfte, t.ex. mot polisman eller dennes familj. Det lagliga skyddet för en polisman och dennes anhöriga måste, enligt motionären, stärkas för att minska möjligheten att genom hot eller på annat sätt skrämman polismannen eller hans/hennes anhöriga till tystnad. Uppgifter i offentliga register som gäller en polisman bör, enligt motionären, omgärdas

av en större sekretess än vad som i dag är fallet. När någon begär uppgifter från ett offentligt register om en polisman bör kontroll ske. Dessutom bör polismannen i fråga underrättas.

Gällande bestämmelser, m.m.

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) skall varje svensk medborgare till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § TF begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till bl.a. intresset av att förebygga och beivra brott (punkt 4) och skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden (punkt 6).

Begränsningen av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i bestämmelse i sekretesslagen eller i annan lag som sekretesslagen hänvisar till. Efter bemyndigande i sådan bestämmelse får dock regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens giltighet.

Enligt 7 kap. 15 § första stycket 1 sekretesslagen gäller sekretess i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av betydande del av befolkningen, för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Regeringen har i 1 b § sekretessförordningen (1980:657) föreskrivit att folkbokföringssekretessen gäller för bl.a. det centrala passregistret och körkortsregistret.

Enligt 7 kap. 11 § fjärde stycket sekretesslagen gäller sekretess i myndighets personaladministrativa verksamhet för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Vidare gäller, i den utsträckning regeringen föreskriver, sekretess i personaladministrativ verksamhet hos myndighet där personalen särskilt kan riskera att utsättas för sådant men, för uppgift om enskilda bostadsadress, hemtelefonnummer och personnummer, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Enligt 1 a § sekretessförordningen (1980:657) gäller sekretess i personaladministrativ verksamhet för uppgift om enskilda bostadsadress, hemtelefonnummer och personnummer, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men, hos bl.a. domstolar, polismyndigheter, åklagarmyndigheter och kriminalvårdens myndigheter.

I proposition 1993/94:165 föreslogs att 7 kap. 11 § fjärde stycket sekretesslagen skulle få sin nuvarande lydelse. I propositionen skriver regeringen bl.a. följande:

Man får emellertid inte glömma bort att för de allra flesta offentliganställda är uppgifter om hemadress och telefonnummer helt harmlösa uppgifter ur integritetssynpunkt. Vissa yrkesgrupper är emellertid mer utsatta för hot och trakasserier än andra. Som exempel kan nämnas polisen, åklagare, domare, socialtjänstpersonal och kronofogdar. I de fall ett reellt

hot existerar finns redan i dag ett visst skydd. Emellertid kan det många gånger vara svårt för de personer på myndigheternas personalavdelningar som skall tillämpa sekretessbestämmelsen att i det enskilda fallet bedöma om det finns fog för att anta att uppgifterna om den anställda är i behov av ett sekretessskydd. De måste ju på egen hand försöka bedöma avsikterna hos den som begär att få ut en uppgift om en tjänstemans telefonnummer eller adress. Om det inte finns något i uppträdandet hos den som vill ha reda på dessa uppgifter eller någonting annat som tyder på att han har en avog inställning till tjänstemannen, kan den handläggare på myndigheten som skall pröva frågan om utlämnande med den nuvarande sekretessbestämmelsen inte hemlighålla de begärda uppgifterna. Det torde också mera sällan förekomma att den som är ute i otillbörliga syften redan då denna begär uppgifterna självmant redogör för sina syften.

— — —

Regeringen delar den grundläggande bedömningen som tidigare har gjorts att man skall vara restriktiv vid införande av sekretess på områden där sekretess inte tidigare har gällt. Myndigheternas personaladministrativa verksamhet är ett sådant område där det sedan gammalt gällt en långtgående offentlighet. Denna offentlighet måste dock få inskränkas om det är påkallat med hänsyn till de anställdas och deras familjers trygghet. Så sent som 1987 infördes också vissa begränsningar. Mot bakgrund av de synpunkter som framförts under remissbehandlingen gör regeringen emellertid den bedömningen att skyddet för de anställdas integritet ytterligare bör förstärkas.

En regel om utvidgad sekretess inom detta område måste emellertid begränsas till uppgifter och områden där behovet av skydd framstår som särskilt stort. Främst är det skyddet för uppgifter om bostadsadresser och hemtelefonnummer som bör stärkas. Skyddet bör även omfatta adress och telefonnummer till sommarbostaden. Rätten till insyn i myndigheternas verksamhet kräver först och främst att var och en kan få ta del av sådant som rör anställdas tjänst, tjänsteutövning och att den anställda kan nås på arbetsplatsen. Något starkare intresse av att allmänheten skall kunna nå tjänstemannen i hemmet, om inte tjänstemannen själv vill det, finns normalt inte. Att införa bättre sekretessskydd för uppgift om adress och telefonnummer är ett enkelt sätt att bättre skydda anställda och deras familjer inom utsatta områden mot hot och trakasserier, även om man inte bör göra sig överdrivna föreställningar om skyddets effekter därför att det är fråga om uppgifter som oftast finns t.ex. i telefonkataloger. För att bestämmelsen skall få avsedd effekt bör därför även personnummer kunna omfattas av sekretess inom den personaladministrativa verksamheten.

Att låta en regel om sekretess för bl.a. adresser omfatta alla offentligt anställda kan dock inte anses vara i överensstämmelse med den restriktiva inställning som skall gälla vid införande av sekretess i personaladministrativ verksamhet. Bestämmelsen bör därför begränsas till att gälla endast hos sådana myndigheter där det finns ett mera påtagligt behov av sekretessskydd. Som exempel kan nämnas polis-, åklagar- och kronofogdemyndigheter samt myndigheter inom socialtjänsten. För att tillgodose kravet på att sekretess endast skall gälla inom områden där ett verkligt behov finns bör det uttryckligen regleras i vilka myndigheters personaladministrativa verksamhet sekretess för uppgifterna kan gälla. Eftersom kretsen av myndigheter kan komma att förändras över tiden är det mindre lämpligt att ge denna reglering i lag. Det bör därför överlämnas till regeringen att i sekretessförordningen föreskriva hos vilka myndigheter sekretess kan gälla. I sekretesslagen bör dock anges att sekretess endast skall gälla hos sådana myndigheter där personalen särskilt kan riskera att utsätts för våld eller annat allvarligt men. Endast uppgifter hos sådana myn-

digheter där de anställda på grund av arbetets karaktär regelmässigt utsätts för hot och trakasserier skall kunna skyddas.

För att skyddet skall bli tillfredsställande bör en sekretessbestämmelse utformas med ett omvänt skaderekvisit. Endast om det står klart att uppgiften kan lämnas ut utan fara för att den anställda eller någon honom närstående lider men skall uppgiften få röjas. Vid en begäran om utlämnande kommer den tjänsteman som har att pröva framställningen många gånger att behöva fråga vad uppgiften skall användas till. Inget hindrar dock att det efterfrågas om det behövs för att göra sekretessbedömningen. En bestämmelse med nu föreslaget innehåll kan tas in i fjärde stycket i 7 kap. 11 §. Någon inskränkning i meddelarfriheten föreslås inte.

I departementspromemorian Sekretessen för passfoton m.m. (Ds 2000:57) föreslås en rad ändringar i sekretesslagen. Bland annat att folkbokföringssekretessen enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen skall skärpas för uppgifter i form av fotografier av enskilda. Enligt förslaget skall sekretessen gälla om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Kravet på att det måste föreligga en särskild anledning för ett sådant antagande skall alltså tas bort enligt förslaget.

Frågan om sekretess för fotografier i pass- respektive körkortregistret bereds, enligt vad utskottet inhämtat från Justitiedepartementet, vidare i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet bör frågans beredning i Regeringskansliet i och för sig avvaktas. Samtidigt anser utskottet att denna beredning bör ske skyndsamt så att ställning kan tas till frågan. Utskottet avstyrker motion K316.

Samarbete mellan myndigheter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionen om ändring i sekretesslagen för att underlätta samarbete mellan myndigheter.

Motionen

I motion 2000/01:Ju929 av Gun Hellsvik m.fl. (m) hemställs att riksdagen beslutar om ändring i sekretesslagen i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 6). Sekretesslagen får, enligt motionärerna, inte försvåra samarbetet mellan myndigheter. Moderata samlingspartiet har upprepade gånger påtalat att större ansträngningar måste göras för att minska ungdomsbrottsligheten och för att hindra att unga människor fastnar i kriminalitet. Bland annat har partiet återkommande föreslagit en ändring i sekretesslagen i syfte att underlätta samarbetet mellan berörda myndigheter. Enligt motionärerna har ingenting mer hänt än att regeringen aviserat att en översyn av sekretesslagen kommer att vara klar i maj 2001. Regeringens agerande är, enligt motionärerna, besynnerligt eftersom det redan finns ett lagförslag som innebär att upp-

gifter hos socialtjänsten om ungdomar och deras närstående skall kunna lämnas till polisen om det finns en påtaglig risk att den unge skulle begå brott och uppgifterna dessutom kunde antas bidra till att förhindra brott. Enligt motionärerna är det hög tid att regeringen avkrävs ett förslag som undanröjer nuvarande hinder för effektivt brottsförebyggande samarbete mellan myndigheterna.

Gällande bestämmelser, m.m.

Gäller sekretess enligt sekretesslagen för uppgift som förekommer hos viss myndighet, får uppgiften enligt 1 kap. 3 § inte röjas för annan myndighet i andra fall än som anges i sekretesslagen eller i förordning till vilken sekretesslagen hänvisar. Vad som sägs om myndighet samt i särskilda bestämmelser om överföring av sekretess mellan myndigheter gäller också i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra. Av 1 kap. 5 § framgår emellertid att sekretessen inte hindrar att en uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen skall tillämpas restriktivt och kan inte åberopas för att hjälpa en annan myndighet att fullgöra sin verksamhet (prop. 1979/80:2 del A s. 465 och 494).

Enligt 14 kap. 1 § sekretesslagen hindrar inte sekretess att uppgift lämnas till annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Bestämmelser om sådan uppgiftsskyldighet för myndigheterna på vårdområdet finns i ett flertal författningar. Undantag gäller också enligt 14 kap. 2 § för vissa angivna fall då uppgifter får lämnas trots sekretess. Härutöver får enligt 14 kap. 3 § sekretessbelagd uppgift lämnas till myndighet, om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda. Detta gäller emellertid inte i fråga om sekretess enligt 7 kap. 1 §, dvs. området för hälso- och sjukvårdssekretess. Skälet till detta är att vården bygger på att den enskilde skall känna förtroende för dem som har hand om vården. En konsekvens är att samråd med andra myndigheter i princip inte skall ske utan den enskildes samtycke (jfr prop. 1981/82:186 s. 14 f.).

Det finns, som angetts ovan, åtskilliga författningar som föreskriver att uppgifter skall lämnas från en hälso- och sjukvårdsmyndighet till andra myndigheter. Sådana föreskrifter innebär att uppgifterna får lämnas utan hinder av sekretess. Som exempel kan nämnas lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område enligt vilken uppgift om huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning skall lämnas ut, om uppgiften i ett särskilt fall begärs av en domstol, åklagarmyndighet, polismyndighet, kronofogdemyndighet eller skattemyndighet. Uppgift som behövs för en rättsmedicinsk undersökning eller som Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga, sociala och medicinska frågor behöver för sin verksamhet skall också lämnas ut. Även uppgift som Vägverket behöver för provning av någons lämplighet att ha körkort eller traktorkort skall lämnas till verket.

När frågan om sekretess mellan myndigheter övervägdes i samband med sekretesslagens tillkomst anförde departementschefen sammanfattningsvis att sekretessen mellan myndigheter borde regleras på i princip samma sätt som sekretessen i förhållande till enskilda. Han förutsatte dock att frågan inte fått sin slutliga lösning genom den nya sekretesslagen (prop. 1979/80:2, del A, s. 90–91). Efter sekretesslagens tillkomst har det skett stora förändringar när det gäller myndigheternas organisation. Det gäller främst de förändringar som följde efter det att den fria kommunala nämndorganisationen infördes 1992. För närvarande pågår en försöksverksamhet med samtjänst vid medborgarkontor, som innefattar samverkan mellan flera myndigheter. Den skall pågå till utgången av juni 2002. Vidare kan nämnas den möjlighet som infördes den 1 augusti 1997 för kommuner och landsting att samverka i gemensamma nämnder.

I Justitiedepartementets promemoria *Sekretess vid samarbetet mot ungdomsbrott och ekobrott* (Ju 1994:E) föreslogs bl.a. att det i 14 kap. 2 § sekretesslagen (SkrL) skulle införas ett nytt stycke, som innebar att socialtjänstsekre- tessen inte hindrar att uppgifter om ungdomar och deras närstående lämnas till polisen i vissa fall. Sådana uppgifter skulle få lämnas, om det finns en påtaglig risk att den unge skall begå brott och uppgifterna dessutom kan antas bidra till att förhindra brott. Syftet med den föreslagna ändringen anges vara att underlätta socialtjänstens och polisens brottsförebyggande insatser när det gäller ungdomar.

I promemorian anförts att kontakter som har tagits i ärendet med Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen och Kriminalvårdsstyrelsen bekräftar att det före- kommer samarbetsproblem mellan framför allt polisen och socialtjänsten och att de sekretessbestämmelser som är tillämpliga för de olika myndigheterna är en av anledningarna till detta. Det är framför allt polisen som – i arbetet med ungdomar som är på väg in i kriminalitet – vill få uppgifter dels om den unges personliga förhållanden, dels om vilka åtgärder socialtjänsten har genomfört eller avser att genomföra. Med dessa uppgifter som underlag anser polisen att man lättare skulle kunna förhindra att en underårig fortsätter en utveckling mot brottslighet och missanpassning.

Enligt promemorian synes det huvudsakliga skälet till de problem som på- talats vara den långtgående sekretessen inom socialtjänsten. Det omvända skaderekvisitet som gäller på socialtjänstens område medför att uppgifter om en enskilds personliga förhållanden inte kan lämnas ut utan dennes samtycke, om inte uppgifterna är helt harmlösa. Så snart uppgifterna kan leda till ingri- panden eller andra åtgärder som den enskilde uppfattar som negativa för honom föreligger hinder mot att lämna ut dem. I promemorian anförts vidare att det emellertid inte är uteslutet att lämna ut sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter, eftersom vissa undantag finns. En föreskrift i en lag eller förordning att uppgifter skall lämnas till en annan myndighet gäller sålunda framför sekretessen (14 kap. 1 § SkrL). När det gäller adressuppgifter finns en föreskrift om att socialtjänsten måste lämna ut uppgifter till bl.a. polisen om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende (66 § socialtjänstla-

gen). Ett annat undantag är att misstankar om brott, som finns hos socialtjänsten, får lämnas ut om misstankarna gäller antingen brott för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år eller brott enligt 3, 4 och 6 kap. brottsbalken mot någon som inte fyllt arton år (14 kap. 2 § SekrL). Det kanske viktigaste undantaget torde enligt promemorian vara det som innebär att den enskilde själv har rätt att förfoga över den sekretess som gäller i hans intresse. Han kan samtycka till att uppgifter om honom lämnas ut till andra myndigheter (14 kap. 4 § SekrL).

Enligt promemorian är utrymmet för socialtjänstens tjänstemän att lämna ut uppgifter, även om man beaktar undantagsbestämmelserna, mycket begränsat. Vidare anføres i promemorian att bakgrunden till den långtgående sekretessen inom socialtjänstområdet är den avgörande betydelse det har för socialtjänstmyndigheterna att den enskilde kan känna sig förvissad om att de uppgifter han lämnar inte blir kända för andra än dem som handlägger hans ärende. Socialtjänstlagens grundläggande principer om frivillighet och självbestämmande har haft en avgörande betydelse för reglernas utformning. Lagstiftaren har i tidigare lagstiftningsärenden iakttagit stor återhållsamhet och undvikit att införa mer generella begränsningar i sekretessen trots att det stått klart att den restriktiva sekretesslagstiftningen kan medföra problem vid samarbetet mellan olika myndigheter.

Justitiedepartementets promemoria Ju 1994:E har remissbehandlats. Samtliga remissinstanser utom tre tillstyrkte förslaget. Promemorieförslaget har inte lagts till grund för något lagförslag.

Regeringen beslutade den 16 april 1998 att en kommitté skulle tillkallas med uppgift att bl.a. göra en allmän översyn av sekretesslagen (dir. 1998:32). Kommittén skall enligt direktiven utreda bl.a. förutsättningarna för att öka möjligheterna att lämna sekretessbelagda uppgifter mellan och inom myndigheterna i syfte att förbättra förutsättningarna för deras samverkan. Utgångspunkten skall vara att sekretessbelagda uppgifter inte får spridas i onödan och att de skall få ett tillräckligt starkt sekretesskydd hos mottagarna, så att de negativa konsekvenserna av uppgiftsutlämnandet minimeras.

Kommittén skall ta reda på vilka uppgifter polisen behöver från socialtjänsten och andra myndigheter för att kunna förebygga ungdomsbrott. Kommittén skall vidare redogöra för vilka av dessa uppgifter polisen kan få del av inom ramen för nuvarande bestämmelser, bl.a. genom att ta del av erfarenheterna från samverkansprojekt på lokal nivå, och därefter redovisa vilken effekt återstående uppgifter kan få för polisens brottsförebyggande arbete. Kommittén skall bedöma i vilken utsträckning nyttan av en begränsning av sekretessen i brottsförebyggande syfte uppväger den skada som detta kan innebära om det medför svårigheter i socialtjänstens allmänna klientsamarbete och när det gäller kontakten mellan enskilda och de andra myndigheter som kan vara aktuella. Kommitténs slutsatser skall utmynna i en rekommendation om huruvida det bör införas någon lättnad i socialtjänstsekretessen eller andra ändringar av sekretessbestämmelserna och, om det förordas, hur den eller

dessa bör utformas. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 30 juni 2002.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade i betänkande 1999/2000:KU17 en motion med samma yrkande som det nu aktuella. Utskottet ansåg att de frågor som togs upp i motionen ryms inom det uppdrag som Offentlighets- och sekretesskommittén har fått. Enligt utskottet borde resultatet av kommitténs uppdrag inte föregripas. Utskottet avstyrkte därför motionen.

Utskottets ställningstagande

Offentlighets- och sekretesskommittén skall bl.a. utreda förutsättningarna för att öka möjligheterna att lämna sekretessbelagda uppgifter mellan och inom myndigheterna i syfte att förbättra förutsättningarna för deras samverkan. Resultatet av kommitténs arbete bör enligt utskottet inte föregripas. Utskottet avstyrker därför motion Ju929.

Obduktionsprotokoll

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionen om att obduktionsprotokoll efter det att en statschef eller statsminister mördats skall vara offentligt.

Motionen

I motion 2000/01:K216 av Birger Schlaug (mp) hemställs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om vikten av öppenhet och offentlighet av obduktionsprotokoll då en statschef eller statsminister mördas (yrkande 1), att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som medför att offentligheten, i den mening som framförs i motionen, stärks då statschef eller statsminister mördats (yrkande 2) och att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Olof Palmes obduktionsprotokoll skall offentliggöras (yrkande 3). En statsministers eller statschefs död är inte enbart en familjeangelägenhet, utan en nationell angelägenhet. Ett mord på en statschef eller statsminister är i ännu högre grad något som berör ett helt land, de människor som bor och verkar i landet. Mordet på Olof Palme är fortfarande olöst. Obduktionsprotokollet har hemligstämplats, med undantag för utvalda delar. Skälet för att hemligstämpla obduktionsprotokoll kan grundas på att familjen så önskar eller på grund av rättsligt motiverade skäl. Enligt motionären är det orimligt att offentlighet av obduktionsprotokoll förhindras på grund av att familjen Palme så önskar. Det är inte heller rimligt att av påstådda rättsligt motiverade skäl, i årtionden, låta hemligstämpeln ligga över demokratins krav på öppenhet. Tvärtom borde det i en öppen demokrati vara självklart att obduktionsprotokoll efter ett mord på en stats-

chef eller en statsminister skall vara offentligt i alla sina delar så fort det är möjligt. Enligt motionären är det väl uppenbart så att mordet på en statsminister i modern tid knappast varit något som funnits i tankarna när regelverk och praxis vad gäller t.ex. sekretess av obduktionsprotokoll vuxit fram. Regeringen bör därför ges i uppdrag att se över regelverken och återkomma till riksdagen med förslag som innebär att offentlighetskravet ökar.

Gällande bestämmelser, m.m.

Enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess för uppgift som hänför sig till bl.a. förundersökning i brottmål om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.

Enligt 9 kap. 17 § första stycket punkt 1 sekretesslagen gäller sekretess för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men. Av 9 kap. 18 § samma lag framgår att sekretess i förevarande fall upphör om uppgifterna lämnats till domstol med anledning av åtal. Sekretess upphör emellertid inte om uppgiften finns i handling som har erhållits från annan myndighet där sekretess gäller för uppgiften. Enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen gäller sekretess i rättsmedicinsk undersökning för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Regeringsrätten har i flera avgöranden prövat frågan om utlämnande av obduktionsprotokoll gällande statsminister Olof Palme.

I avgörande RÅ 1990 not. 106 hade en person hos Rikspolisstyrelsen begärt att, ur förundersökningen rörande mordet på statsminister Olof Palme, få ta del av obduktionsprotokollet. Kammarrätten skrev i sitt avgörande, i vilket Regeringsrätten inte gjorde någon ändring, att med hänsyn till att sekretess gäller enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen hos den myndighet från vilken obduktionsprotokollet erhållits och då det kan antas att de närstående till Olof Palme lider men om uppgifterna i protokollet röjs finner kammarrätten att hinder för utlämnade föreligger enligt 9 kap. 17 § sekretesslagen.

Utskottets ställningstagande

Bestämmelser i sekretesslagen om sekretess med hänsyn till skyddet för enskilds förhållande av personlig karaktär gäller till förmån för alla personer. Utskottet, som ser ett stort värde i detta, avstyrker motion K216.

Forskare

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avslår motionerna som gäller forskningsprogrammet om militär underrättelse- och säkerhetstjänst. Jämför reservationen.

Motioner

I motion 2000/01:K251 av Carl Erik Hedlund (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring av lagstiftningen att berörda forskare kan få relevant information ur Säpos och MUST:s arkiv. Följetongen om regeringens och det socialdemokratiska partiets ständiga mörkanden i frågan om övervakning och registrering av vanliga medborgare verkar, enligt motionären, aldrig ta slut. Antingen bör frågan redas ut en gång för alla genom att ändra de lagar som i dag hindrar forskarna från att få del av relevant arkivmaterial. Alternativt skall inga pengar anslås till den här typen av forskning. Regeringen bör, enligt motionären, uppmanas att stå vid sitt ord att ge forskarna tillgång till behövligt källmaterial. Vi vet att många människor utsatts för kränkande granskning och att övertramp har begåtts i den övervakning som myndigheterna ägnat sig åt. Därför är det, enligt motionären, angeläget att få klarhet i vad som skett, så att vi kan lära av historien och lämna den bakom oss.

I motion 2000/01:K291 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) hemställs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de forskare som fått uppdrag inom Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets forskningsprogram om militär underrättelse- och säkerhetstjänst bör placeras i högsta möjliga av de tre säkerhetsklasser som anger tillgången till sekretessbelagt material (yrkande 2), att regeringen bör överväga möjligheterna att genom ändring av gällande regler, eller genom särskilda direktiv, förkorta handläggningstiderna vid den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten vid Försvarmaktens högkvarter för ärenden som rör forskningsprogrammet (yrkande 3), att regeringen bör ge enhetliga direktiv för lagring och förvaring av hemliga uppgifter samt deras hantering efter forskningsprogrammets slutförande (yrkande 4), att tidsgränserna bör preciseras då det gäller tillgången till arkivmaterial för forskare inom forskningsprogrammet (yrkande 5) och att personer som företräder den verksamhet som forskningen gäller bör lösas från tystnadsplikt gentemot forskare inom forskningsprogrammet (yrkande 6). När MUST-programmet initierades lovade de ansvariga statsråden att forskarna i MUST-programmet skulle få tillgång till arkiven och få möjlighet att genomföra intervjuer med berörda personer utan hinder av sekretesslagen. I sin dokumentation av de hittillsvarande erfarenheterna från programmet visar emellertid professor Christer Jönsson, ordförande i programgruppen för MUST, på de stora svårigheter som forskarna mött i kontakterna med SÄPO och den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten vid försvarmaktens högkvarter. Väntetider på beställt material visades sig vara långa och sökvä-

garna begränsade. Myndigheternas hållning i fråga om vad som kunde lämnas ut var mycket restriktiv. De dokument som lämnades ut hade utsorterats, förhandsgranskats och i många fall försetts med strykningar. Intervjuer med företrädare för verksamheten var omöjliga att få till stånd med hänvisning till tystnadsplikten. Regeringsuppdragets vaga senare tidsgräns orsakade också problem, dels därför att vissa av programmets frågeställningar krävde tillgång till senare material, dels därför att själva vagheten visade sig vara en stötesten i kontakten mellan forskare och myndigheterna. För att förbättra forskarnas arbetsvillkor och inte ytterligare försena forskningsuppdraget anser motionärerna att regeringen bör vidta föreslagna åtgärder.

Bakgrund

Den 11 december 1997 uppdrog regeringen (U97/4479/F) åt Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) att genomföra ett särskilt forskningsprogram om militär underrättelse- och säkerhetstjänst i enlighet med vad som angavs i den till beslutet fogade bilagan. Forskningsprogrammet skall enligt beslutet pågå under längst 5 år och genomföras inom en total kostnadsram om högst 20 miljoner kronor. Av bilagan till regeringsbeslutet framgår följande.

Den svenska militära underrättelse- och säkerhetstjänstens inrikes verksamhet under 1960- och 1970-talen har under senare tid blivit föremål för livlig diskussion. I debatten har talats om att s.k. inrikesspionage bedrivits av Informationsbyrån (IB), som ingick i den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten. Uppmärksamheten har kretsat kring bl.a. den s.k. sjukhusspionaffären 1975. Nu senast riktades uppmärksamheten på den s.k. Leander-affären, som gällde frågan om åsiktsregistrering.

Frågorna har tidigare varit föremål för offentlig granskning, bl.a. genom den parlamentariska utredningen om IB-affären och Justitiekanslerns (JK) granskning av den s.k. sjukhusspionaffären.

Som en följd av IB-affären tillkallades 1974 års underrättelseutredning. Den lade år 1976 fram betänkandet (SOU 1976:19) Den militära underrättelsetjänsten. På grundval av betänkandet redovisade regeringen vissa riktlinjer för den militära underrättelsetjänsten samt föreslog grunder för insyn i och kontroll av verksamheten (prop. 1975/76:189). Den s.k. sjukhusspionaffären utreddes av Justitieombudsmannen år 1976 och av Justitiekanslern år 1979. Därefter tillsattes en kommitté som bl.a. fick i uppdrag att pröva gränsdragningen mellan den militära underrättelsetjänsten och den polisiära säkerhetstjänsten. Kommittén redovisade sitt arbete år 1980 i betänkandet (Ds Fö 1980:8) Verksamheten vid IB m.m.

Enligt regeringens mening finns det ett starkt allmänt intresse av att dessa frågor blir grundligt belysta genom oberoende forskning. Ett särskilt forskningsprogram bör därför inrättas med inriktning mot de svenska underrättelse- och säkerhetsorganens verksamhet under en längre tidsperiod.

Forskningen bör inriktas på sådan verksamhet som svensk militär underrättelse- och säkerhetstjänst kan ha bedrivit inom Sverige och som har varit inriktad mot organisationer och enskilda personer. Det är också det som diskussionen kring IB har gällt. Forskningen bör avse tiden från slutet av 1920-talet till och med början av 1980-talet. Den senare delen täcker IB:s verksamhet.

Det är angeläget att forskningen sätter in underrättelse- och säkerhetsverksamheten i sitt historiska och sociala sammanhang. Den hotbild som ansågs motivera underrättelse- och säkerhetsorganens verksamhet bör därför belysas. Ett led i detta kan vara att uppmärksamma olika kommunistiska partiers samröre med utländska kontakter och aktiviteter på arbetsplatser i Sverige samt olika nazistorganisationers verksamhet. I sammanhanget kan även eventuella nazistsympatier i den svenska officerskåren och olika former av registrering av personer av judisk börd eller andra åsiktsregister studeras.

Även om forskningsinsatserna fokuseras på den militära underrättelse- och säkerhetstjänstens historia är det inte uteslutet att Säkerhetspolisen (SÄPO) kan komma att beröras när det gäller förhållandet till IB. Det är allmänt bekant att skiljelinjerna mellan SÄPO:s och den militära underrättelse- och säkerhetstjänstens verksamhetsområden under en tid var oklara.

Många av de uppgifter som en forskning med denna inriktning behöver få tillgång till kan omfattas av sekretess. Sekretess gäller enligt 2 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100) för uppgift som angår verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. Enligt 1 § sekretessförordningen (1980:657) gäller i dessa fall sekretessen för uppgifterna i högst 70 år.

Sekretessbestämmelserna behöver dock inte hindra forskningsinsatserna på området. Vid en närmare granskning av uppgifterna i fråga kan det visa sig att de inte längre omfattas av sekretess. Vidare får regeringen enligt 14 kap. 8 § sekretesslagen när det är påkallat av synnerliga skäl för särskilt fall förordna om undantag från sekretess.

Mot bakgrund av det stora allmänna intresset för dessa frågor samt det faktum att händelserna ligger långt tillbaka i tiden och rimligen inte borde kunna skada landets försvar eller störa nuvarande utrikespolitiska relationer utgår regeringen från att ett forskningsprogram av detta slag, trots gällande sekretesslagstiftning, kan genomföras för att bringa klarhet i vad som har förekommit. I den händelse frågor angående sekretess förs till regeringen i enlighet med 14 kap. 8 § sekretesslagen kommer regeringens prövning att ske mot den nu angivna bakgrunden.

Det är angeläget att resultaten av detta forskningsprogram får vidast möjliga spridning.

Professor Christer Jönsson, ordförande i programgruppen för MUST har, på uppdrag av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, i skriften *Sanning och konsekvens, Erfarenheter från forskningsprogrammet om militär underrättelse- och säkerhetstjänst* från år 2000 försökt dokumentera erfarenheterna från MUST-programmet. Av dokumentationen framgår bl.a.:

Verkligheten ligger väldigt långt från regeringens inledande försäkringar om öppnade arkiv. Allt tar på tok för lång tid, alldeles för lite lämnas ut, kvaliteten på det man får se är tvivelaktig, forskarna har inga möjligheter att bedöma hur representativt det material de får tillgång till är och chanserna att få till stånd större öppenhet via överklaganden till rättsliga instanser förefaller försvinnande små. – – – Det står klart att regeringen inte avser att agera för att förbättra forskarnas arbetsvillkor trots upprepade påtryckningar från HSFR och forskarna själva. – – – Samtidigt som det är lätt att bli pessimistisk inför alla de svårigheter och hinder som programmet mött, skall man inte glömma bort att det faktiskt bedrivs forskning inom de olika projekten. Det är inte tal om att programmet ”havererat”, som det upprepade gånger framställts i media. Man kan

lugnt förutsäga att programmet kommer att producera intressanta forskningsresultat, särskilt i fråga om att "kontextualisera", underrättelse- och säkerhetstjänsten, dvs. att sätta in den i ett större politiskt, juridiskt, socialt och idéhistoriskt sammanhang. Däremot kan man knappast förvänta sig den typen av "avslöjanden" och "grundlig genomlysning" som journalister och en bredare allmänhet kanske vill se. Kort sagt har forskarna med nuvarande arbetsvillkor inte möjlighet att granska verksamheten i sådan detalj som regeringsdeklarationen i samband med lanseringen lät påskina.

Av dokumentationen framgår vidare att HSFR i skrivelse till regeringen den 4 november (1998, föredr. anm.) identifierat sex olika problem "som behöver lösas för att forskningen skall kunna bedrivas i den utsträckning och i de former som uppdraget kräver" och som "kräver åtgärder från regeringens sida".

I regeringsbeslut den 31 mars 1999 (Ju1998/3782/PÅ) behandlar regeringen HSFR:s skrivelse. Regeringen redogör för HSFR:s hemställan enligt följande:

HSFR har hemställt att regeringen

1. inplacerar de forskare som har fått uppdrag inom forskningsprogrammet i högst möjliga säkerhetsklass,
2. löser de personer med stor kännedom om underrättelse- och säkerhetstjänsten från deras tystnadsplikt gentemot forskarna, för att dessa skall kunna fullgöra sina forskningsuppgifter,
3. ger enhetliga direktiv för lagring och förvaring av hemliga uppgifter som lämnas till forskarna med förbehåll och för uppgifternas hantering efter forskningsuppdraget,
4. preciserar de tidsgränser som gäller för tillgång till arkivmaterial,
5. utfäster sig att hantera tvister om sekretess och
6. dels (a) förkortar handläggningstiderna vid Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) och SÄPO genom att ändra gällande regler, ge särskilda direktiv eller förfara på annat sätt, dels (b) ger sådana direktiv att forskarna kan få ta del av den arkivöversikt som har utarbetats av Försvarets underrättelsenämnd (FUN).

Regeringens avslag samtliga krav från HSFR utom såvitt avser punkten 6 b. Som skäl för beslutet angav regeringen bl.a.

1. – – – Reglerna i säkerhetsskyddslagen om placering av vissa anställningar m.m. i säkerhetsklasser med följande registerkontroller är inte till för sådana situationer som är aktuella i detta ärende.

2. Enligt 14 kap. 8 § sekretesslagen och 9 a § polisregisterlagen kan regeringen, förutom när det särskilt anges i bestämmelse om sekretess, för särskilt fall förordna om undantag från sekretess när det är påkallat av synnerliga skäl. Redan av det faktum att undantaget skall avse särskilt fall följer att ett sådant generellt undantag från sekretessen som begärs inte är möjligt att medge. – – –

3. En myndighet kan ställa upp förbehåll vid utlämnande av uppgifter till enskild. – – – Ett förbehåll kan emellertid inte meddelas i förväg för en viss typ av information utan skall föregås av en prövning i varje särskilt fall. Regeringen kan sålunda inte i förväg ge några direktiv för lagring och förvaring av handlingar som innehåller uppgifter som en myndighet kan lämna ut med förbehåll. Det ankommer på myndigheten att ställa upp förbehållet. – – –

4. Enligt det uppdrag som regeringen har lämnat till HSFR bör forskningen avse tiden från slutet av 1920-talet till och med början av 1980-talet. Tidsangivelsen sätter inte någon tidsgräns för tillgång till arkivmaterial. När en handling begärs utlämnad skall myndigheten tillämpa de regler som gäller om allmänna handlingars offentlighet. Enligt regeringens mening finns det därför inte skäl att precisera tidsangivelsen.

5. Om en myndighet har avslagit en begäran att få del av en handling eller lämnat ut en handling med förbehåll, får beslutet överklagas. – – – Gällande regler innehåller alltså möjligheter till överprövning, när det råder oenighet om en handling kan lämnas ut eller inte. Något skäl för en särskild ordning för att hantera tvister finns inte.

6 a. I regleringsbrevet för Försvarsmakten för år 1999 har regeringen lämnat i uppdrag till Försvarsmakten att lämna stöd till HSFR. I uppdraget ligger bl.a. att MUST skall verka för att relevant arkivmaterial för HSFR:s forskningsprogram om militär underrättelse- och säkerhetstjänst skyndsamt tas fram. Såvitt nu kan bedömas finns det inte skäl att utfärda ytterligare direktiv till Försvarsmakten.

Regeringen har denna dag beslutat att ge SÄPO i uppdrag att säkerställa att kravet på skyndsamhet även fortsättningsvis uppfylls vid handläggningen av framställningar från Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet angående utlämnande av för rådets forskningsprogram relevant arkivmaterial.

6 b. FUN har utarbetat två arkivöversikter, dels "Kartläggning över de register som har använts inom den militära säkerhetstjänsten m.m.", dels "Kartläggning över de register som har använts inom den militära säkerhetstjänsten, m.m., delrapport 2". Kartläggningarna innehåller uppgifter som rör totalförsvaret främst vad gäller underrättelse- och säkerhetsorganens uppbyggnad eller arbetsmetoder. Eftersom det kan antas att det skadar Sveriges försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgifterna röjs, omfattas de i den delen av sekretess enligt 2 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100).

Handlingarna innehåller emellertid också uppgifter om verksamhet som underrättelse- och säkerhetsorganen har bedrivit mot vad man uppfattade som säkerhetshotande verksamhet inom landet. I den mån uppgifterna inte gäller underrättelse- och säkerhetsorganens uppbyggnad och arbetsmetoder kan det enligt regeringens mening inte antas att det skadar Sveriges försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om de röjs. På grund härav, och eftersom uppgifterna inte heller omfattas av annan sekretess, kan de i den delen lämnas ut.

Regeringen avslog i ett beslut den 31 mars 1999 en begäran från Dennis Töllborg, som arbetade med forskningsprogrammet, att regeringen enligt 14 kap. 8 § sekretesslagen skulle besluta om generellt undantag från sekretess för honom och Lars Olof Lampers avseende alla kända och hittills okända dokument som kan vara av betydelse för att bringa klarhet i "Övervaknings-Sverige". Töllborg hade också begärt att regeringen enligt 9 a § polisregisterlagen skulle medge undantag från sekretess så att forskarna skulle kunna få tillgång till allt material som de under "resans gång" bedömer centralt för att kunna genomföra det uppdrag som ålagts dem. Regeringen avslog framställningen. Regeringen anförde som skäl bl.a. att av bestämmelserna i 14 kap. 8 § sekretesslagen och 9 a § polisregisterlagen framgår att undantag från sekretessen kan göras för särskilda fall. Redan till följd härav är en generell dispens för hela myndigheter, samtliga handlingar i myndighetens arkiv och

från alla sekretessbestämmelser inte möjlig. Dennis Töllborgs framställan kan därför inte bifallas.

Utskottets ställningstagande

Regeringen får enligt 14 kap. 8 § sekretesslagen för särskilt fall förordna om undantag från sekretess när det är påkallat av synnerliga skäl. För det fall en forskare inte får tillgång till begärda uppgifter från en myndighet finns således möjligheten att hos regeringen begära undantag från sekretessen. Utskottet är inte berett att förordna någon ändring av lagstiftningen. Motion K251 avstyrks.

De yrkanden som framställs i motion K291 torde ha prövats i regeringsbeslutet den 31 mars 1999. Motionen avstyrks.

Offentlighetsprincipen och EU

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionerna om offentlighetsprincipen. Jämför särskilda yttrandet.

Motioner

I motion 2000/01:K306 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs att regeringen samlat redovisar vilka konsekvenser det svenska EU-medlemskapet har haft för den svenska offentlighetsprincipen (yrkande 2). Medlemskapet i Europeiska unionen har, enligt motionärerna, urholkat den svenska offentlighetsprincipen. Därför bör riksdagen begära att regeringen samlat redovisar vilka konsekvenser det svenska EU-medlemskapet har haft för den svenska offentlighetsprincipen.

I motion 2000/01:K341 av Åsa Torstensson m.fl. (c) begärs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden (yrkande 8). Möjligheten att få gehör för Sveriges synpunkter inom det europeiska samarbetet är i stor utsträckning beroende av att vi hävdar dem nationellt, även då det innebär konflikter med andra länder inom EU. Svenska myndigheter bör därför konsekvent hävda den svenska offentlighetsprincipen då EU-dokument handläggs och bedöma undantag från offentlighet enligt den svenska sekretesslagstiftningen. Genom det europeiska samarbetets påverkan på traditionellt inrikespolitiska frågor bör inte heller utrikessekretessen kunna komma i fråga vad gäller sådana bedömningar.

Gällande bestämmelser, m.m.

Sedan den 1 januari 1995 gäller, enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100), sekretess för uppgift som angår Sveriges förbindelser med annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller

juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs.

Utgångspunkten är sedan den 1 januari 1995 att alla uppgifter som rör Sveriges förbindelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer är offentliga. Förslaget var enligt proposition 1994/95:112 motiverat i första hand av en strävan att även inom ramen för ett svenskt deltagande i EU-samarbetet säkerställa rätten till insyn i allmänna angelägenheter. I propositionen uttalar regeringen att den avser att vid ett svenskt medlemskap i EU noga följa utvecklingen på området och att den är beredd att överväga ytterligare åtgärder för öppenhet.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 1995/96:KU30 s. 27 f. en anmälan i vilken begärdes att utskottet skulle granska regeringens och Regeringskansliets prövning av utlämnande av allmänna handlingar i ärende som berör Sveriges förhållande till EU. Utskottet begärde svar från varje departement inom Regeringskansliet om bl.a. tillämpningen av offentlighetsprincipen avseende EU-handlingar inom Regeringskansliet. Utskottet sammanfattade departementens svar enligt följande:

Det är svårt att avgöra om den från den 1 januari 1995 gällande lydelsen av 2 kap. 1 § sekretesslagen angående utrikessekretessen lett till någon förändring i antalet utlämnade dokument. Underlaget är för litet för att en jämförelse skall kunna göras med vad som gällde tidigare. En presumtion för offentlighet finns numera i motsats till vad som gällde tidigare. Detta leder till att den i viss mån mer ”schablonmässiga” sekretessbedömningen som tidigare kanske skedde ersatts av en mer ingående bedömning.

När det gäller diarieföringen av EU-handlingar är departementens erfarenheter att det inte föreligger några svårigheter att avgöra vilka EU-handlingar som är allmänna. Eventuellt kan det någon gång vara problem för enskilda tjänstemän att avgöra vad som skall diarieföras och betraktas som allmänna handlingar speciellt när det är fråga om handlingar som tjänstemännen erhållit i samband med möten i EU:s arbetsgrupper. Rutinerna för diarieföringen av EU-handlingar följer de generella principer som antagits för Regeringskansliet (EU-Dia).

När det gäller hanteringen av de handlingar som upprättats inom Regeringskansliet (t.ex. bakgrunds-, analys- och diskussionsmaterial) har inte departementen funnit några större svårigheter att avgöra vilka handlingar som är att anse som allmänna och vid vilken tidpunkt de är att anse som allmänna.

När det gäller överlämnande av handlingar till riksdagens EU-nämnd har detta inte berett några större problem. EU-nämnden har fått de handlingar som nämnden skall ha eller som nämnden begärt att få. Handlingar som lämnas över till riksdagens EU-nämnd har upprättats utifrån det faktum att de blir allmänna handlingar genom överlämnandet.

Utskottet gjorde följande bedömning (bet. 1995/96:KU30 s. 29). ”Regeringskansliet synes ha ett väl fungerande system för hantering av EU-handlingar. Dokumentregistreringssystemet EU-Dia som infördes den 1 april 1995 har av vad som framgår av departementens svar fungerat väl under den relativt korta period som det varit i bruk. Vissa svårigheter vid hanteringen/registreringen gäller dock de handlingar som enskilda tjänstemän erhåller på t.ex. arbets-

gruppsmöten inom EU utomlands. Dessa handlingar är allmänna handlingar och bör registreras i Regeringskansliet liksom alla allmänna handlingar. Rutinerna för hanteringen av dessa handlingar bör följas inom Regeringskansliet. Det har enligt utskottets mening gått för kort tid för att en mer ingående utvärdering av Regeringskansliets hantering av EU-handlingar skall kunna göras. Frågan bör bli föremål för granskning sedan en längre tid förflutit.”

Utskottet granskade även i betänkande 1998/99:KU10 regeringens och Regeringskansliets hantering av allmänna handlingar som berör Sveriges förhållande till EU (s. 33 f.). Utskottet begärde hos Regeringskansliet en promemoria med svar på följande frågor:

1) Vad har den fr.o.m. den 1 januari 1995 gällande lydelsen av 2 kap. 1 § sekretesslagen angående utrikessekretessen inneburit i praktiken för utlämnandet av handlingar/uppgifter som har beröring med EU? Kan man t.ex. göra den bedömningen att fler handlingar/uppgifter numera lämnas ut än vad som tidigare varit fallet? Om så är fallet, är det möjligt att ange vilken typ av handlingar/uppgifter som lämnas ut nu men inte tidigare?

2) Vilka erfarenheter har departementet gjort i fråga om diarieföringen av inkomna handlingar från EU? Föreligger t.ex. svårigheter att avgöra vilka handlingar som är att betrakta som allmänna, särskilt vad gäller de handlingar som överlämnas till departementets tjänstemän vid deras deltagande i beredningsprocesser i de olika EU-organen? Har inom departementet upprättats rutiner för diarieföringen av inkomna EU-handlingar och i så fall vilka rutiner?

3) Mot bakgrund av att en del av lagstiftningsprocessen numera utgörs av den gemensamma beslutsprocessen inom EU anser utskottet det vara av vikt att även få belyst vilka erfarenheter som har gjorts i fråga om hanteringen av de handlingar som härvid upprättats inom Regeringskansliet (t.ex. bakgrunds-, analys- och diskussionsmaterial). Föreligger vad gäller dessa handlingar t.ex. svårigheter att avgöra vilka handlingar som är att anse som allmänna och när de är att anse som allmänna?

4) Utskottet önskar vidare få del av de beslut som under år 1998 har fattats av statsråd eller regeringen (och som hör till departementets beredningsområde) som utgör helt eller delvis avslag på begäran om utlämnande av handlingar som berör EU.

Regeringskansliet överlämnade redogörelser från departementen som svar på utskottets frågor. Utskottet sammanfattade i betänkandet departementens svar enligt följande.

Sedan Sverige blev medlem i EU har departementens tillgång till EU-handlingar ökat. Departementen lämnar i allmänhet ut fler handlingar i dag jämfört med tidigare. Om det beror på ökningen av antalet handlingar eller på den ändrade lydelsen när det gäller utrikessekretess synes svårt att avgöra. Enligt Justitiedepartementet är intrycket emellertid att den ändrade lydelsen när det gäller utrikessekretess gör att departementet oftare än förr lämnar ut handlingar där delar ”maskats över” på grund av sekretess, i stället för att som tidigare inte lämna ut någonting. Enligt Jordbruksdepartementet är det troligt att fler handlingar lämnas ut än före lagändringen. Pappersflödet har emellertid ökat så markant att det möjligt inte är någon reell ökning. Allt efter det att tiden gått och vanan att hantera EU-handlingar ökat har själva frågan om utlämnande avdramatiserats enligt Jordbruksdepartementet och hanteringen blivit en vana på

samma sätt som utlämnandet var före medlemskapet. Handlingar/uppgifter lämnas i Arbetsmarknadsdepartementet ut i samma omfattning som år 1996. Inom Kulturdepartementets område har ändringen av sekretessbestämmelsen inte haft någon praktisk betydelse. EU-medlemskapet har enligt Miljödepartementet inneburit en mycket stor ökning av antalet handlingar av sådan karaktär att utrikessekretess kan vara aktuell. Med hänsyn till att sådana handlingar knappast fanns i departementet före medlemskapet är det svårt att yttra sig om ändringen i utrikessekretessregeln haft någon praktisk betydelse. Rutinerna i Miljödepartementet innebär att hemligstämpling av EU-handlingar sker i ett begränsat fall då det är klart att handlingen innehåller uppgifter som inte kan lämnas ut.

Regeringskansliet tillämpar sedan flera år dokumentregistret EU-Dia. Det föreligger inga svårigheter att avgöra vilka EU-handlingar som är allmänna när det gäller handlingar inkomna från EU. Enligt Justitiedepartementet kan allmänt sägas att åtskilliga EU-handlingar blir föremål för registrering trots att detta strängt taget inte är nödvändigt enligt en strikt tillämpning av sekretesslagen. Enligt Utbildningsdepartementet finns det emellertid fortfarande behov av att kontrollera att handlingar som överlämnas till departementets tjänstemän vid EU-möten registreras i de fall de skall registreras. Rutinerna fungerar enligt Jordbruksdepartementet bra; ibland kan det emellertid vara viss eftersläpning på grund av det stora antalet dokument. När det gäller vissa arbetspapper i utkast kan det enligt Inrikesdepartementets svar ibland vara svårt för enskilda tjänstemän att avgöra om handlingar som överlämnats t.ex. i samband med möten i olika EU-organ skall diarieföras och betraktas som allmänna handlingar.

När det gäller hanteringen av de handlingar som upprättats inom Regeringskansliet (t.ex. bakgrunds-, analys- och diskussionsmaterial) är uppfattningen att det inte är svårt att avgöra om det är fråga om allmänna handlingar. Gränsdragningen för vad som är allmän handling uppfattas enligt Finansdepartementet inte generellt som svårare när det gäller EU-handlingar än när det gäller andra handlingar. Enligt Kommunikationsdepartementet har rutinerna blivit mer etablerade och kända, varför arbetet flyter bättre. Enligt Miljödepartementet innebär medlemskapet inte någon ändring när det gäller frågan om vilka handlingar som skall diarieföras och när det skall ske.

För den tid under år 1998 som redogörelsen avser, har endast fem beslut fattats som innebär avslag på begäran om utlämnande av handlingar som berör EU. Samtliga dessa var regeringsbeslut.

Utskottet ansåg i sin bedömning (bet.1998/99:KU10 s. 37) att såvitt framgick av departementens redogörelser fungerar hanteringen av EU-handlingar i Regeringskansliet väl. Utskottet kunde konstatera att det vid hanteringen av EU-handlingar som departementens tjänstemän erhåller vid arbetsgruppsmöten eller andra EU-möten ibland kan vara svårt för enskilda tjänstemän att avgöra huruvida dokumentet skall diarieföras och betraktas som en allmän handling. Utskottet utgick emellertid från att Regeringskansliet följer upp att hanteringen av dessa handlingar sker i enlighet med gällande bestämmelser. Regeringskansliet synes lämna ut fler handlingar i dag jämfört med tidigare. De beslut som regeringen enligt redogörelsen dittintills hade fattat under år 1998 och som innebar avslag eller delvis avslag på en begäran att få ta del av en handling som berör EU uppgick till fem. Utskottet, som inte granskat de aktuella avslagsbesluten i sak, konstaterade att utvecklingen inneburit en

avsevärd minskning av antalet avslagsbeslut jämfört med år 1995 – den tidigare granskade perioden, då regeringen fattade 23 beslut som innebar avslag eller delvis avslag. Granskningen föranledde inte något annat uttalande från konstitutionsutskottet.

Regeringen beslutade den 16 april 1998 att tillkalla en kommitté med uppgift att göra en översyn av bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet i syfte att vidga möjligheterna för offentlighetsprincipens tillämpning i IT-samhället (dir. 1998:32). Enligt direktiven skall kommittén göra en allmän översyn av sekretesslagen. Kommittén skall också göra en uppföljning av utvecklingen i frågor om utrikessekretess mot bakgrund av bl.a. Sveriges inträde i EU och en utvärdering av tillämpningen av bestämmelsen om utrikessekretess. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 30 juni 2002.

Under Sveriges EU-ordförandeskap har förhandlingar om handlingsoffentlighet i EU:s institutioner förts. Den 25 april 2001 godkände kommissionen, Coreper och det närmast ansvariga parlamentsutskottet var för sig en förhandlingstext. Vid omröstningen i Europaparlamentet den 3 maj 2001 ställde sig parlamentet bakom texten med stor majoritet. Ministerrådet kommer enligt planerna att i maj 2001 fatta beslut om den nya förordningen, vilken i så fall kommer att träda i kraft inom loppet av sex månader. Fråga har uppkommit om Sverige kan godta överenskommelsen med hänsyn till offentlighetsprincipen. Regeringens uppfattning är att den föreslagna texten inte begränsar den svenska offentlighetsprincipen.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet är det av väsentlig betydelse att den svenska offentlighetsprincipen inte inskränks. Offentlighets- och sekretesskommittén har bl.a. i uppgift att göra en uppföljning av utvecklingen i frågor om utrikessekretess mot bakgrund av bl.a. Sveriges inträde i EU och en utvärdering av tillämpningen av bestämmelsen om utrikessekretess. Enligt regeringen kommer den svenska offentlighetsprincipen inte att begränsas med anledning av resultatet av förhandlingarna om förordningen om handlingsoffentlighet i EU:s institutioner. Utskottet anser att motionerna K306 och K341 får anses tillgodsedda. Motionerna avstyrks.

Ambassadrapporter om mänskliga rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionen om att rapporter om mänskliga rättigheter inte skall vara hemligstämplade.

Motionen

I motion 2000/01:K307 av Murad Artin m.fl. (v) begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att hemligstämplingen av vårt lands

ambassadrappporter om mänskliga rättigheter snarast hävs. Varje år rapporterar vårt lands ambassadörer världen över till Utrikesdepartementet om läget när det gäller mänskliga rättigheter i de länder där de är ackrediterade. Dessa rapporter sammanställs i några tjocka häftade böcker. Dessa sammanställningar är i dag hemligstämplade. Argumentet att ett offentliggörande av de svenska ambassadrappporterna skulle innebära skada när det gäller Sveriges förhållande till andra stater, vilket inte sällan används i samband med hemligstämpling, kan knappast anses som godtagbart när det gäller rapportering av brott mot mänskliga rättigheter. Snarare är det, enligt motionärerna, hemlighetsmakeriet och benägenheten att sopa brott mot mänskliga rättigheter under mattan som skadar Sveriges anseende i internationella sammanhang. Hemligstämplingen av vårt lands ambassadrappporter om mänskliga rättigheter skall, enligt motionärerna, hävas så att den svenska allmänheten och andra intresserade ute i världen kan ta del av dem.

Gällande bestämmelser

Sekretess gäller enligt 2 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) för uppgift som angår Sveriges förbindelser med annan stat eller i övrigt rör annan stat, mellanfolklig organisation, myndighet, medborgare eller juridisk person i annan stat eller statslös, om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs.

Utskottets ställningstagande

Sekretess gäller för uppgift som angår Sveriges förbindelser med annan stat eller i övrigt rör annan stat om det kan antas att det stör Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller på annat sätt skadar landet om uppgiften röjs. Utskottet utgår från att bestämmelsen tillämpas korrekt, vilket innebär att inga offentliga handlingar hålls hemliga utan stöd i bestämmelsen. Utskottet avstyrker därför motion K307.

Skatteregister

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionen om ändring av sekretesslagen.

Motionen

I motion 2000/01:K394 av Rune Berglund (s) hemställs att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i sekretesslagen i enlighet med vad i motionen anförs om tillgång till skatteregister för skattebrottsenheterna. Den brottsutredande verksamheten inom skattemyndigheten betraktas från sekretessynpunkt som en särskild verksamhetsgren för vilken s.k. förundersökningssekretess gäller. Det innebär att ekobrottsutredarna inte har direktåtkomst till nuvarande skatteregister, eftersom deras verksamhet inte omfattas

av ändamålen i skatteregisterlagen. För att de skall få tillgång till dessa uppgifter måste de begära utskrift av terminalbilder, och sedan sekretessprövning skett kan de få papperskopior av bilderna. En viss del av skatteregistrens information är visserligen offentlig men kan ändå inte hämtas av skattebrottsenheterna eftersom registerlagens ändamålsbegränsning sätter stopp för detta. För att få tag på de offentliga uppgifterna måste ekobrottsutredarna köpa uppgifterna från ett privat bolag som i sin tur köper dem från skattemyndigheten. Konsekvenserna av detta är, enligt motionären, att arbetet blir ineffektivt.

Gällande bestämmelser, m.m.

Sekretess gäller, enligt 9 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) i myndighets verksamhet som avser bestämmande av skatt eller som avser taxering eller i övrigt fastställande av underlag för bestämmande av skatt, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Motsvarande sekretess gäller i myndighets verksamhet som avser förande av eller uttag ur register som avses i skatteregisterlagen (1980:343) för uppgift som har tillförts sådant register och hos kommun eller landsting för uppgift som lämnats dit i ett ärende om förhandsbesked i skatte- eller taxeringsfråga.

Gäller sekretess enligt sekretesslagen för uppgift som förekommer hos viss myndighet, får uppgiften enligt 1 kap. 3 § sekretesslagen inte röjas för annan myndighet i andra fall än de som anges i sekretesslagen eller i lag eller förordning till vilken sekretesslagen hänvisar. Vad som sägs om myndighet samt i särskilda bestämmelser i sekretesslagen om överföring av sekretess mellan myndigheter gäller också i förhållandet mellan olika verksamhetsgrenar inom samma myndighet, när de är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra.

Enligt 14 kap. 2 § sekretesslagen hindrar inte sekretess att uppgift lämnas till myndighet om uppgiften behövs där för t.ex. förundersökning eller rättegång. Enligt 14 kap. 3 § får sekretessbelagd uppgift lämnas till myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda.

Regeringen föreslog i proposition 2000/01:33 ny författningsreglering av behandling av personuppgifter inom bl.a. skatteförvaltningens verksamhet med beskattning och folkbokföring. Syftet med den nya regleringen är att förenkla, modernisera och effektivisera regelsystemet. Av propositionen (s. 126) framgår bl.a.:

Riksskatteverket har anfört att uppgifterna i databasen även bör få användas i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet. Regeringen har i samband med införandet av lagen om behandling av personuppgifter i skattemyndigheternas brottsutredande verksamhet behandlat frågan om skattebrottsenheternas åtkomst till skatteregistret (prop. 1998/99:34, s. 60 ff.). Regeringen ansåg att övervägande skäl talade för att direkt åtkomst till skatteregistret inte borde medges och anförde därvid bl.a. att det är väsentligt att det inte råder något tvivel om att den fiskala och den brottsutredande verksamheten inom skattemyndigheten bedrivs åtskilda. Det

kunde dock enligt regeringen finnas skäl att återkomma till frågan när erfarenheter vunnits av skattebrottsenheternas verksamhet. Enligt regeringens mening har det inte framkommit några skäl som motiverar att skattebrottsenheterna nu får tillgång till beskattningsdatabasen. Skattebrottsenheterna får i dag tillgång till de uppgifter som behövs på annat sätt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att det är väsentligt att det inte råder något tvivel om att den fiskala och den brottsutredande verksamheten bedrivs åtskilda. Utskottet, som inte är berett att utvidga möjligheten till direktåtkomst till skatteregistret, avstyrker motion K394.

Sekretesslagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionerna om ändringar i sekretesslagen (1980:100).

Motionen

I motion 2000/01:K397 av Lennart Daléus m.fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att 7 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) upphävs (yrkande 15). Centerpartiet ser enligt motionärerna mycket allvarligt på de tendenser till att begränsa yttrande- och offentlighetsprinciperna som förekommit, vanligen med hänvisning till EU-regler. Både riksdag och regering har vid upprepade tillfällen meddelat att offentlighetsprincipen skall tillämpas fullt ut, oaktat medlemskapet i EU. Samtidigt förekommer inskränkningar, t.ex. genom personuppgiftslagen. I samband med att personuppgiftslagen antogs ändrades även sekretesslagen så att "sekretess gäller för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen" (SokrL 7:16). Centerpartiet har svårt att se att denna paragraf kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks, liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Intentionerna i paragrafen kan således antas stå i strid med den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Riksdagen bör därmed besluta att sekretesslagens 7 kap. 16 § upphävs.

I motion 2000/01:K341 av Åsa Torstensson m.fl. (c) begärs att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser (yrkande 6). Det är enligt motionärerna ingen självklarhet att det skall vara enkelt att begränsa offentlighetsprincipen genom förändringar i sekretesslagen. Sedan den nuvarande sekretesslagen antogs 1980 har den ändrats mer än 220 gånger. Det har säkerligen många gånger varit angelägna ändringar och ändringar som påkallats av förändrad numrering i andra lagar, men de frekventa ändringarna måste enligt motionärerna aktualisera frågan om behovet av att diskutera huruvida processen att utöka sekretesslagen bör göras trögare. I många fall är det självfallet

påkallat med sekretess, som t.ex. i fråga om personlig integritet. Det är inte sekretess i sig som är fel, utan det faktum att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet. Ett sådant förfarande innebär också att debatten kring vilka undantag som bör finnas och hur de bör göras försvåras, inte minst med tanke på hur ofta lagstiftningen ändras. Mot denna bakgrund finns det enligt motionärerna skäl att låta en utredning överväga om åtgärder bör vidtas för att göra det svårare att ändra i sekretessbestämmelserna, t.ex. genom att kräva att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som grundlag.

Gällande bestämmelser, m.m.

Till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall varje svensk medborgare, enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF), ha rätt att ta del av allmänna handlingar.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får, enligt 2 kap. 2 § TF, begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till

1. rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation,
2. rikdets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik,
3. myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn,
4. intresset av att förebygga eller beivra brott,
5. det allmännas ekonomiska intresse,
6. skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden,
7. intresset av att bevara djur- eller växtart.

Enligt 8 § personuppgiftslagen tillämpas inte bestämmelserna i lagen i den utsträckning det skulle inskränka en myndighets skyldighet enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen att lämna ut personuppgifter.

Enligt 7 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess för personuppgift om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen (1998:204). Bestämmelsen trädde i kraft samtidigt som personuppgiftslagen, den 24 oktober 1998.

Dessförinnan gällde sekretess för personuppgift i personregister som avses i datalagen (1973:289), bl.a. om det kunde antas att utlämnande skulle medföra att uppgiften användes för automatisk databehandling i strid med datalagen. Enligt regeringen innebar ändringen att sekretesslagen samordnades med bestämmelserna i personuppgiftslagen (prop. 1997/98:44 s. 147).

Utskottet behandlade i betänkande 1999/2000:KU7 ett motionsyrkande om att 7 kap. 16 § sekretesslagen skulle upphävas. Utskottet, som avstyrkte motionen, gjorde bedömningen att den ändring som gjordes i 7 kap. 16 § sekretesslagen i samband med att personuppgiftslagen trädde i kraft inte innebar att det gjordes någon inskränkning av offentlighetsprincipen.

I betänkande 2000/01:KU19 behandlar utskottet ett antal motioner från allmänna motionstiden 2000 som rör frågor om behandling av personuppgifter och vissa frågor som berör till IT-området. Under rubriken Översyn av

personuppgiftslagen och EG:s dataskyddsdirektiv anför utskottet bl.a. (s. 13 f.)

I enlighet med vad utskottet anför tidigare utgår utskottet alltså från att regeringen i sitt arbete för en revidering av dataskyddsdirektivet kraftfullt agerar för att slå vakt om den svenska offentlighetsprincipen. Mot bakgrund av uppdraget till Offentlighets- och sekretesskommittén att göra en allmän översyn av sekretesslagen finns det vidare anledning att utgå från att kommittén kommer att behandla frågan om hur avvägningen mellan insyns- respektive integritetsintressen skall göras och komma till uttryck i den svenska lagstiftningen, särskilt när det gäller bestämmelsen i 7 kap. 16 § sekretesslagen. Denna bestämmelse innebär i dag att en myndighet inte skall lämna ut en personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen. Utgångspunkten för kommitténs översyn är att balansen bibehålls mellan intresset av offentlighet och insyn å ena sidan och integritets- och andra sekretesskyddsintressen å andra sidan.

Utskottets ställningstagande

Offentlighets- och sekretesskommittén skall enligt sina direktiv göra en allmän översyn av sekretesslagen. I denna ingår att undersöka i vilken utsträckning lagen kan förbättras, t.ex. genom att onödiga bestämmelser upphävs och att lagen görs mer överskådlig, med bibehållen balans mellan intresset av offentlighet och insyn å ena sidan och integritets- och andra sekretesskyddsintressen å den andra. Kommitténs arbete skall vara avslutat den 30 juni 2002. Enligt utskottet bör resultatet av kommitténs arbete avvaktas. Motionerna K397 och K341 avstyrks därför.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Forskare (punkt 5)

av Kenneth Kvist (v), Per Lager (mp) och Peter Pedersen (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager med bifall till motion 2000/02:K291yrkandena 2–6 samt med anledning av motion 2000/01:K251 som sin mening för regeringen vad som anförs i reservationen.

Ställningstagande

När MUST-programmet initierades uttalade regeringen att det fanns ett starkt allmänt intresse att dessa frågor blir grundligt belysta genom oberoende forskning. Regeringen uttalade vidare att sekretessbestämmelserna inte behöver hindra forskningsinsatserna på området. Vid en närmare granskning av uppgifterna i fråga kunde det, enligt regeringen, visa sig att de inte längre omfattades av sekretess. Vidare anförde regeringen att den när det är påkallat av synnerliga skäl för särskilt fall kan förordna om undantag från sekretess.

När professor Christer Jönsson, ordförande i programgruppen för MUST, konstaterar att verkligheten ligger väldigt långt från regeringens inledande försäkringar om öppnade arkiv är det lätt att hålla med.

För att förbättra forskarnas arbetsvillkor och inte ytterligare försena forskningsuppdraget anser vi att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag med utgångspunkt i vad som anförs i motion K291, som underlättar för de berörda forskarna att slutföra sitt arbete.

Särskilt yttrande

Offentlighetsprincipen och EU (punkt 6)

Helena Bargholtz (fp) anför:

EU:s institutioner måste präglas av större öppenhet. Genom ökad öppenhet och insyn kan fusk och oegentligheter bekämpas och medborgarnas förtroende för unionen stärkas. Insyn och ett gott agerande gentemot medborgarna måste vara en ledstjärna för EU:s institutioner. Sverige bör verka för att den svenska synen på allmänna handlingars offentlighet får en motsvarighet också inom EU. Öppenhet bör vara regel, sekretess undantag, i stället för tvärtom. Sverige bör driva fram en sådan tillämpning av EU:s nya offentlighetsprincip att den också blir praktisk verklighet överallt i EU:s beslutsfattande.

BILAGA 1**Förteckning över behandlade förslag****Propositionen**

I proposition 2000/01:109 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Motioner från allmänna motionstiden

2000/01:K216 av Birger Schlaug (mp) vari yrkas:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av öppenhet i och offentlighet av obduktionsprotokoll då en statschef eller statsminister mördas.

2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag som medför att offentligheten, i den mening som framförs i motionen, stärks då statschef eller statsminister mördats.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Olof Palmes obduktionsprotokoll skall offentliggöras.

2000/01:K251 av Carl Erik Hedlund (m) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring av lagstiftningen att berörda forskare kan få relevant information ur SÄPO:s och MUST:s arkiv.

2000/01:K291 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v) vari yrkas:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att de forskare som fått uppdrag inom Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets forskningsprogram om militär underrättelse- och säkerhetstjänst bör placeras i högsta möjliga av de tre säkerhetsklasser som anger tillgången till sekretessbelagt material.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den bör överväga möjligheterna att genom ändring av gällande regler, eller genom särskilda direktiv, förkorta handläggningstiderna vid militära underrättelse- och säkerhetstjänsten vid Försvarmaktens högkvarter för ärenden som rör forskningsprogrammet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att den bör ge enhetliga direktiv för lagring och förvaring av hemliga uppgifter samt deras hantering efter forskningsprogrammets slutförande.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att tidsgränserna bör preciseras då det gäller tillgången till arkivmaterial för forskare inom forskningsprogrammet.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att personer som företräder den verksamhet som forskningen gäller bör lösas från tystnadsplikt gentemot forskare inom forskningsprogrammet.

2000/01:K306 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas:

2. Riksdagen begär att regeringen samlat redovisar vilka konsekvenser det svenska EU-medlemskapet har haft för den svenska offentlighetsprincipen.

2000/01:K307 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att hemligstämplingen av vårt lands ambassadrporter om mänskliga rättigheter snarast hävs.

2000/01:K316 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skydda poliser i offentliga register.

2000/01:K341 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari yrkas:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden.

2000/01:K394 av Rune Berglund (s) vari yrkas: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av sekretsslagen i enlighet med vad i motionen anförs om tillgång till skatteregister för skattebrottsenheterna.

2000/01:K397 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas:

15. Riksdagen beslutar att 7 kap. 16 § i sekretesslagen upphävs.

2000/01:Ju929 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas:

6. Riksdagen beslutar om ändring i sekretesslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1. Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 17 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.17 §²

Sekretess gäller för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om inte annat följer av 18 §

1. i utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,
2. i angelägenhet, som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott,

3. i angelägenhet som avser registerkontroll och särskild personutredning enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627),

4. i åklagarmyndighets, polismyndighets, skattemyndighets, Statens kriminaltekniska laboratoriums, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott,

5. i Statens biografbyrås verksamhet att biträda Justitiekanslern, allmän åklagare eller polismyndighet i brottmål,

6. i register som förs av Rikspolisstyrelsen enligt polisdatalagen (1998:622) eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

7. i register som förs enligt lagen (1998:621) om misstankeregister,

8. i register som förs av Riksskatteverket enligt lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

9. i särskilt ärenderegister över brottmål som förs av åklagarmyndighet, om uppgiften inte hänförs till registrering som avses i 15 kap. 1 §,

10. i register som förs av Tullverket enligt lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet eller som annars behandlas där med stöd av samma lag,

om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men.

Sekretess gäller i verksamhet, som avses i första stycket, för anmälan eller utsaga från enskild, om det kan antas att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2001:86.

Utan hinder av sekretessen får en skadelidande, eller den som den skadelidande överlåtit sin rätt till, ta del av en uppgift

1. i en nedlagd förundersökning eller i en förundersökning som avslutats med ett beslut om att åtal inte skall väckas,

2. i en annan brottsutredning som utförts enligt bestämmelserna i 23 kap. rättegångsbalken och som avslutats på annat sätt än med beslut att väcka åtal, med strafföreläggande eller med föreläggande av ordningsbot, eller

3. i en avslutad utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

om den skadelidande eller den som den skadelidande överlåtit sin rätt till, behöver uppgiften för att kunna få ett anspråk på skadestånd eller på bättre rätt till viss egendom tillgodosett och det inte bedöms vara av synnerlig vikt för den som uppgiften rör eller någon närstående till honom att den inte lämnas ut.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i den särskilda lagstiftningen om unga lagöverträdare och i säkerhetsskyddslagen (1996:627) samt i förordning som har stöd i sistnämnda lag. *Utan hinder av sekretessen får uppgift vidare lämnas ut* enligt vad som föreskrivs i lagen (1998:621) om misstankeregister, polisdatalagen (1998:622), lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar och i lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brottsbekämpande verksamhet samt i för-

Utan hinder av sekretessen får en uppgift också lämnas ut

1. till enskild enligt vad som föreskrivs i den särskilda lagstiftningen om unga lagöverträdare,

2. till enskild enligt vad som föreskrivs i säkerhetsskyddslagen (1996:627) samt i förordning som har stöd i den lagen,

3. enligt vad som föreskrivs i lagen (1998:621) om misstankeregister, polisdatalagen (1998:622), lagen (1999:90) om behandling av personuppgifter vid skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar och i lagen (2001:85) om behandling av personuppgifter i Tullverkets brotts-

ordningar som har stöd i dessa lagar.

bekämpande verksamhet samt i förordningar som har stöd i dessa lagar,

4. till enskild enligt vad som föreskrivs i 27 kap. 8 § rättegångsbalken.

Utan hinder av sekretessen får polisen på begäran av en enskild som lidit person- eller sakskada vid en trafikolycka lämna uppgift om identiteten hos en trafikant som haft del i olyckan.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

2. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.

8 §¹

Om det inte inom den tid som avses i 7 § har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Beslag av föremål som någon framställt anspråk på får dock hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas.

Beslag av föremål som någon har framställt anspråk på får dock hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. *Av underrättelsen skall det framgå hos vem beslaget har gjorts.* Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall andra stycket inte tillämpas. Rätten får i samband med dom besluta om beslag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

¹ Senaste lydelse 1998:1573.

3. Förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)

Härigenom föreskrivs att 5 § bötesverkställighetslagen (1979:189) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Uppkommer överskott vid uppbörd, får det avräknas på andra böter som den bötfällda är skyldig att betala. I den mån avräkning ej sker, skall överskott återbetalas.

*Endast överskott som uppgår till
minst femtio kronor skall återbetalas.
Beloppet skall avrundas till närmaste
lägre hela krontal.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.